

Til Marienborg

Af Morten Eskesen

MARIENBORG ved Frederiksdal i Lyngby-Tårnbæk kommune – den postale betegnelse er Nybrovej 410 – har en snart 250-årig historie, som indgående og medlevende er beskrevet i Bredo L. Grandjean's skrift »Marienborg, et nordsjællandsk landsteds historie«, udgivet i 1977 af Historisk-Topografisk selskab for Lyngby-Tårnbæk kommune i anledning af selskabets 50 års beståen.

Til dette skrift må henvises den interesserede, der søger

Statsminister Viggo Kampmann var rekonvalescent i sommeren 1962. En af hans første pligter, da han genoptog arbejdet, var at præsentere Marienborg, der skulle være gæstebolig for Israels præsident David Ben Gurion under et officielt besøg, for pressen. Kampmann, der ses for bordenden med sin kone, fik under rundgangen i haven et nyt hjerteanfald.

historien før statens overtagelse af ejendommen i 1961 belyst. Men husets historie er naturligvis spændende, for det var kun de få på samfundets øverste top beskåret at eje eller have adgang til sådanne herligheder i det 18. og 19. århundrede, hvor alene afstanden fra hovedstaden til de landlige omgivelser omkring Lyngby sø, Bagsværd sø og Mølleåen var en betragtelig naturlig hindring at overskride.

I Statsministeriets historie kommer Marienborg ind i 1960, hvor åbningen af højesteretssagfører C. L. David's testamentariske fra 1952 røbede mæcenens storsind omkring Marienborg, som C. L. David havde ejet og elsket i godt 25 år.

Også i dette skrift skal testamentet citeres, thi i dets ordlyd genfindes den holdning, som også gav sig udslag i oprettelsen af C. L. David's Fond og Samling: At skænke til offentligheden og eftertiden værdier, som giveren selv havde værdsat og kunne ønske bevaret.

»Min ejendom Marienborg ved Frederiksdal testamentarer jeg til staten på det vilkår, at den overlades til vederlagsfri sommerbolig for landets statsminister. På grund af sin beliggenhed, der på en gang er landlig og dog i umiddelbar nærhed af hovedstaden, vil den formentlig egne sig til det angivne formål. Det har undret mig, at der ikke tidligere er stillet en sommerbolig til disposition for landets skiftende statsministre, på hvis arbejdskraft der trækkes så store vekslers. Skulle statsministeren af en eller anden grund ikke ønske at benytte boligen, stilles den midlertidig til disposition for et andet medlem af regeringen – i første række for udenrigsministeren«.

Testamentet bestemte herudover, at også indboet på Marienborg og et kontant beløb på 300.000 kr. skulle skænktes staten.

Om husets tidligere historie i øvrigt kun den naturlige forklaring på dets navn: Kammerherre Johan Frederik Lindencrone omdøbte efter sit køb i 1795 Friderichsdal – som var ejendommens hidtidige navn – og gav den navnet efter sin hustru Bolette Marie Lindencrone, født Harboe.

*C. L. David
testamenterede
Marienborg til staten
som sommerbolig for
statsministeren.*

ALLEREDE ved statsminister Thorvald Staunings 60 års dag i 1933 havde der været tanker fremme om at erhverve en bolig for landets statsminister, og et til dette formål oprettet legat lod opføre en ejendom, som dog senere blev solgt. Ved modtagelsen af meddelelsen om C. L. David's testamentariske gave var det naturligt at lade tanken falde på midlerne i »Thorvald Staunings legat«, godt 400.000 kr. Dette beløb føjedes efter en ændring af legatets fundats til C. L. David's kontante gave på 300.000 kr. Resten af de nødvendige istandsættelses- og indretningsudgifter – der i alt kom til at andrage godt 1,6 mill. kr. – blev stillet til rådighed ved tilslutning af 18. oktober 1961 fra et flertal af medlemmerne af Folketingets Finansudvalg (udvalget med undtagelse af Venstres 4 medlemmer).

Statsministeriet nedsatte straks herefter et byggeudvalg med departementschef Jørgen Elkjær-Larsen som formand og med repræsentation og sagkyndig bistand fra Boligministeriet, Christiansborg Slotsforvaltning og Inspektoratet for de Offentlige Lysthaver. Til at forestå ombygningen engagedes arkitekt Peter Koch og civilingeniør Johan Hartmann.

*Indkørslen til
Marienborg.*

Den formelle overtagelse fandt sted med skæringsdagen den 1. januar 1962, men da havde istandsættelses- og ombygningsarbejderne, som skal beskrives i det følgende, allerede længe været igang.

RET BESET har Marienborg altid været en sommerresidens, et landsted til brug i den årstid, hvor have og natur bød på sommerlige, lette og lyse indtryk. Målsætningen for statens brug og dermed for indretningen af ejendommen var naturligvis præget af C.L. David's ønske om at fastholde landstedspræget, og både den daværende statsminister Viggo Kampmann og hans tekniske rådgivere ønskede som hovedsynspunkt gennemført en restaurering, der som endemål havde at genskabe eller i det mindste understrege de fremherskende elementer i det 18. århundredes landsteder omkring hovedstaden. De brede fyrreplanker som gulvbelægning, lyse gardiner og oliemalede vægge har fastholdt og understreget sommerboligpræget. Selv om vinteren fornemmer man alle disse lyse elementer i huset som noget, der anbringer huset i den sommerlige tid.

ISTANDSÆTTELSEN af Marienborg måtte blive mere end en reparations- og vedligeholdelsesopgave. Ejendommens alder taget i betragtning led den af en række bygningsmæssige mangler, som måtte udbedres for at skabe en varig løsning på f.eks. nogle fugtproblemer, hidrørende fra en oprindeligt manglende isolering af husets fundament, der måtte undermures totalt. Også andre tekniske skavanker måtte udbedres for at forøge ejendommens anvendelighed til mere udadvendte repræsentative formål. Her tænkes på badeværelser og toiletter og på moderne køkken- og anretningsfaciliteter. Hertil kom, at ejendommens indretning med ret snævre trappeløb og et ganske stort antal smårum måtte betegnes som uhensigtsmæssig til de nye formål, medmindre radikale ændringer i indretningen blev gennemført. Byggeudvalget fik af Statsministeriet derfor ret frie hænder til at skitsere en løsning især for hovedbygningen, og udvalgets arkitekt og rådgivende ingeniør greb da også til markante ændringer.

Målsætningen var – da man nu havde muligheden for en langsigtet bevarelse af huset – at opretholde husets facader, men give husets indre en passende udformning, alt sammen i en sådan håndværksmæssig og teknisk kvalitet, at reparation og vedligeholdelse fremtidigt blev indskrænket til det basale.

Byggepladsen – således som den tegner sig i erindringen hos forfatteren, der bistod byggeudvalget administrativt med råd og dåd – tegnede sig da også ret kaotisk. Husets indre blev stort set udraderet, men af kaos rejste sig snart et omrids af den indretning, som vi kender idag.

Førstesalens opholdsstue med pejs.

EN RUNDGANG på Marienborg kan bedst illustrere den nye indretning af huset. Rundgangen begynder i hovedbygningen ved husets indgang midt for: En smal hall, udsmykket på væggene med blå fajancekakler, med en svungen trappe til husets andre etager, til venstre en spisesal i hele husets dybde, til højre en garderobegang med adgang dels til den sydlige beboelsesfløj, dels til en opholdsstue og en lille havestue i husets midte bag trappen.

Førstesalen rummer tre rum, en opholdsstue – igen med adgang til sydføjens boligområde – en lille salon mod haven og en mødesal, hvorfra der praktisk er adgang til sekretariat, telefonomstilling o.l. i nordfløjen.

Øverste etage rummer et antal lokaler til kortspil, billard og anden afslapning og er præget af at være en kvistetage.

I sydfløjen er der både i stuen og på første etage et antal opholds- og soveværelser til gæstebrug, køkken til familiebrug samt badeværelser, mens nordfløjen især rummer køkken og garage.

NYINDRETNINGEN giver mulighed for afholdelse af ganske store møder – i det mindste kan selv en mandstærk regering ikke sprænge rammerne – og der kan holdes middag for indtil 36 deltagere.

Principielt har sigtet med indretningen været, at hovedfløjen skulle kunne bruges til repræsentative formål samtidig med, at sydfløjen er beboet, men den i praksis gennemførte løsning synes at være, at huset bruges enten som bolig eller til mere udadvendte formål.

I forhold til husets indretning ved overtagelsen er der som tidligere nævnt sket radikale ændringer. I betragtning af den totalt ændrede målsætning med Marienborg ved dets over-

Havestuen.

gang til offentlig eje må ændringerne betegnes som både nødvendige og hensigtsmæssige. Husets ydre er derimod i alt væsentligt uforandret, således at det stadig fremtræder med de symmetriske, vinduesfyldte facader, opdelt med 9-11 fag, hvor den indre rumopdeling symmetrisk udnytter fagene i forholdet 4-3-4. Karakteristisk for de store rum er forsyningen med vinduer i begge ender af rummene med en smuk lysvirkning inde og en prægtig udsigt fra disse rum i begge retninger.

Modtagelsesværelset.

BLANDT DE testamentariske gaver fra højesteretsagfører C.L. David var som tidligere nævnt ejendommens møblement og en del nyere dansk malerkunst. Det er klart, at overgangen fra anvendelse som privatbolig til mere repræsentative formål gjorde det nødvendigt at møblere huset med andre møbler end de testamentariske gaver. Blandt disse udvalgte man derfor en række særligt markante, bl.a. et dansk empiremøblement, som pryder havestuen i stueetagen. Resten af møblementet sammensættes af nutidig dansk

møbelkunst, suppleret med nyere danske håndvævede tæpper og moderne dansk belysning. Hensigten var dels at kombinere interiørerne i det gamle hus med nutidig dansk kunsthåndværk og møbelkunst, dels netop i disse officielle lokaliteter overfor udenlandske besøgende at vise, hvad Danmark formåede på disse områder. Derfor blev også både porcelæn og spisebestik udvalgt blandt dansk kunsthåndværks bedste frembringelser.

Dansk malerkunst – fortrinsvis fra nyere tid, f.eks. Johannes Larsen, L. A. Ring, William Scharf, Peter Hansen og Frits Syberg – pryder væggene.

Også husets mødefaciliteter og de mange soveværelser er udstyrede med dansk møbelkunst, så huset fremtræder i stor udstrækning som en levende reklame for dansk design i perioden.

Som et kuriosum kan nævnes, at Danmarks efter sigende største billard-bord, oprindeligt hidrørende fra godset Fuglsang, i mange år lokkede til afslappende sysler i en »slyngelstue« i hovedbygningens tagetage. Nu indtager et mere normalt billard rummet, og måske er frugtbare politiske kampe udkæmpet eller i det mindste afsluttede på denne afslappende måde.

OMKRING MARIENBORG strækker sig som et led i nogle af Nordsjællands yndigste egne et have- eller parkanlæg, som ikke alene er et væsentligt led i gaven, men som også har givet Marienborg den karakter af landsted og landskab, som er kendetegnet for mange store ejendomme netop i denne omegn. Ikke blot på grund af sin størrelse er haven så attraktiv, men især ved den næsten uendelige række af naturoplevelser – i skoven, langs Mølleåen, ved naboskabet til de to store søer – skabes på engang et billede af vidtstrakte landskabsværdier og af en intimitet omkring selve huset. Udsigten har engang været endnu videre end idag, hvor mange markante træer danner kulisser for betragteren, hvor han end strejfer rundt i haven.

Haven er efter statens overtagelse nænsomt restaureret. Blandt mere bemærkelsesværdige ændringer er udplantningen langs Nybrovej af et bredt bælte Rhododendron, som i

*Parken mod Nybrovej.
På soklen i forgrunden
har der stået et solur.*

blomstringstiden frembyder farveorgier til glæde for både husets brugere og de vejfarende.

Marienburg har i en meget lang årrække været drevet med en stor frugthave og fremfor alt med et drivhusanlæg til husets forsyning året rundt med frugt og blomster. Inspektoratet for de Offentlige Lysthaver, som har ansvaret for havens drift og pleje, har valgt at opretholde driften af dette drivhus, som jo netop var karakteristisk ikke blot for herregårdene i vort land, men også for landsteder som dette. Således er også på dette felt bevaret en del af den bygnings- og havekultur, som bl.a. de store landsteder i Ny-Frederiksdal repræsenterede.

RETTER MAN blikket lidt bagud mod den faktiske brug af Marienburg siden indvielsen i august 1962, viser det sig, at der er gjort flittig brug af ejendommen både som bolig for regeringschefen eller – i lidt mindre omfang – et andet regeringsmedlem og som basis for en udstrakt møde- og repræsentationsvirksomhed. I førstnævnte henseende har skiftende statsministre naturligvis haft varierende ønsker om at »bo på landet« eller forblive i den private bopæl. Nogle har tilbragt mange og lange perioder i et afslappet familieliv på Marienburg og har derved tilfredsstillet donators forestil-

linger om, at der er et rimeligt behov for en passende sommerbolig i landlige omgivelser for en travl statsminister. Og de bevilgende myndigheders forestillinger om, at en sådan ejendom tillige kunne danne en passende ramme om repræsentative tiltag, er ligeledes tilfredsstillende gennem en intensiv brug af Marienborg til disse sidstnævnte formål.

Marienborg-møder, ja endog Marienborg-demokrati er blevet faste begreber i den politiske terminologi. Huset giver mulighed for passende afskærmet og diskret politisk aktivitet såvel som for helt åbenlyse politiske debatmøder. Selv om kun få danskere har kunnet besøge Marienborg, er husets facader kendt fra avisernes og fjernsynets reportager.

GLIDER BLIKKET endelig tilbage på højesteretssagfører C.L. David's testamente, er det vel naturligt at stille sig det spørgsmål, om C.L. David's ønsker er blevet opfyldt. Hans gave var stor, hans intentioner ægte: Først at bevare en smuk del af Lyngbys natur og kultur, dernæst at bidrage til at skabe et fristed for den regeringschef eller i øvrigt fremtrædende minister, som måtte tage mod tilbuddet. Det er vanskeligt af C.L. David's testamente at aflæse, om han også så for sig, at der på Marienborg kunne skabes et fristed for politiske drøftelser svarende f.eks. til det svenske Harpsund, men tanken kan næppe afvises.

De hidtidige erfaringer med Marienborg – der som tidligere nævnt har fået tre hovedformål, nemlig som bolig for en minister, som et for andre ministre tilgængeligt repræsentationslokale og endelig som et muligt centrum for dele af regeringschefens interne og eksterne mødevirksomhed – har under alle omstændigheder skabt Marienborg en varig plads i Statsministeriets historie. Når hertil kommer, at både Statsministeriet som ejer og vært og Boligministeriet som vicevært opretholder en vedligeholdelsesstand, som desværre ikke er helt så god i andre statslige bygnings- og haveanlæg, så må højesteretssagfører C.L. David's ønsker vist siges at være bragt til virkelighed. For den, der får lejlighed til at bruge Marienborg som bolig eller som mødested, kan huset og haven være nær det ideelle. For samfundet er der skabt et varigt grundlag for at bevare et smukt hus og en statelig

Arbejdsværelset.

have, billeder af en kultur som det idag næsten kun er givet det offentlige at bevare, her i øvrigt i et smukt naboskab bl.a. med Lyngby-Tårnbæk kommunes landsted Sophienholm på den anden side af vejen. Den private mæcens gestus og ønsker må derfor siges at være realiseret på en måde, som til fulde må have opfyldt hans visioner. Til fuldstændiggørelse af denne påstand hører, at Marienborgs hovedbygning siden 1964 har været fredet i klasse B af Det særlige Bygningssyn og således også derved er sikret bevarelse for fremtiden.